

ਭਾਰਤੀ ਰਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਯੰਜਾਬ ਮੀਰੀਜ਼

ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ.

ਕਥੂਰ, ਜੇ. ਦੇ ਅੱਗੇ

ਸ੍ਰੀ ਛਤਰ ਸਿੰਘ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਯੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਰਾਰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਸਿਮਲਾ, -ਜਵਾਬਦਾਰਾ।

1953 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 37.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਆਰਟੀਕਲ 226-ਅੰਡਮ- ਦੀ ਰਿਸ਼ੇ ਰਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟਰੈਕਟ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਯਾਰਾ - ਰਾਜ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੇ ਵੀ ਮੁਛਾਵਜ਼ੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਰਿਸ਼ੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ - ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟੈਂਡਰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਯਾਰਾ 7 ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਿਸ਼ੇ ਮੁਛਾਵਜ਼ੇ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੇਕਾ ਇੱਕ ਮਾਲ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲਣ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਯਾਰਾ 7 ਖੱਬਯਾਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯਾਰਾ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਯਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਰਫ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਰਿਸ਼ੇ ਰਿਸ਼ਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਐਰਮ-ਥਾਰਟ ਏਰਿੰਗ (1), ਡੁਬਰ ਗੋਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2), ਬੀ.ਬੀ. ਲਾਈਟ ਰੋਲਵੇ ਕੰਪਨੀ, ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (3), ਅਤੇ ਨੌਬਤ ਰਾਏ ਦਾ ਕੇਸ (4), 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ; ਬਾਰਬੀਅਰ ਬਨਾਮ ਕੋਨੋਲੀ (5), ਅਤੇ ਸੈਲੀ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰੇਮਰ (6), ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਬਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

1. ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਖੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰਰਤਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਬਿਨਾਂ ਰਿਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਯੂਰੀ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮੇਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

2. ਇਹ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਿਰਾਇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇਗੀ।

3. ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਖਟਾਰੇ ਤੱਕ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ 28 ਫਰਵਰੀ, 1953 ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਹਾ ਲੇਬਰ ਕੋ-ਆਪੋਟਿਵ ਮਲਟੀਪਰਯਜ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਲਿਮਟਿਡ, ਸਿਮਲਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਛਾਰਤੀ।

ਡੀ.ਡੀ.ਬੰਨਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਮੀਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਜੇ. ਜੇ. ਐਲ. ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇੰਗ ਆਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਰੀਤਾ ਗਿਲਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਨਾਮਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਰੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਿਰਾਇਤ ਰੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ 12 ਦਸੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਰੀਤਾ ਗਿਲਾ ਮੀ, ਅਤੇ ਇਹ 4 ਦਸੰਬਰ, 1952 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਮੀ, ਅਤੇ 3 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਮੀ। ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਕ ਧਾਰਾ (ਧਾਰਾ 7) ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਛਾਵਜ਼ੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ "ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਰੀਤੀ ਗਈ ਮੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗਲਤ ਹੈ" ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਤਹਿਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ 14 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"

ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁਛਾਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤ ਪੱਖ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰੀਤਾ ਗਿਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਖੋਸ਼ ਰੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 226- ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖਰਵਾਈਕਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੈਸਲੇ Ex parte Pering (1) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਏਟੋਰਨੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮੀ ਅਤੇ ਲਿਟਲਡੇਲ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"ਦਾਅਵਾ ਏਟੋਰਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕੁਆਂਟਮ ਮੈਚੂਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।"

ਏਟਮਨ, ਜੇ., ਨੇ ਦੱਖਿਆ:-

"ਦਾਅਵਾ, ਜੇਕਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਰੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਖੋਰਡ ਨੂੰ ਗੁਰਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ।" ਅਤੇ ਕੋਲਰਿਜ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ।

ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਬੋਸ ਨੇ ਡੁਬਰ ਗੋਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1), ਪੰਨਾ 498 'ਤੇ ਕਿਹਾ:-

"ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰਮ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁੜ-ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਖੋਲਦਾ (ਪੀ. K. ਬੈਨਰਜੀ ਬਨਾਮ ਸਾਇਮੰਡਜ਼, (2)। ਧਾਰਾ 226 ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਰੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਗਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਰੋਲਵੇ ਠੇਕੇਦਾਰ (ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੰ. 4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਮਰੀ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਰੀਤਾ ਗਿਆ ਮੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਝੌਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਰੀਤਾ ਗਿਆ ਮੀ, ਉਥਾਅ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਵਰਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਦਰਬਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਸ਼ਰਸ਼ ਰੀਤੀ ਮੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਰੋਲਵੇ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੋਲਵੇ ਏਰਟਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਰੋਲਵੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਬਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

B. B. Light Rly ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਗਾਈਡਰੇਟ ਕੰਪਨੀ, ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1), ਇਹੋ ਸਾਧੇ ਜਾਪਦੀ ਮੀ। ਦਾਸ, ਜੇ. ਨੇ ਪੰਨਾ 241 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਿੱਟ ਲਈ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਖਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਰਵਾਈ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੋਈ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਢੰਗ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਰਹੇਗੀ।"

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਵਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋੜਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਟੈਂਡਰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਡੀ.ਡੀ.ਖੰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਬਾਰਬੀਕਰ ਬਨਾਮ ਕੋਨੋਲੀ, (1)। ਇਹ ਇੱਕ ਲਾਂਡਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਂਡਰੀ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਯੂਲਿਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਫੀਲਡ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਤਾ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਡੀ.ਡੀ. ਖੰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰਿਤ ਦੂਜਾ ਕੇਸ ਕੋਲੰਬੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ, ਸੈਲੀ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰੇਮਰ (2)। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਧਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਖਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਗਰੇ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਕੁਚਤ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨੌਬਤ ਗਾਏ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਵਿੱਚ 15 ਸਤੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਘੋਸ਼ਣਾ ਖੱਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਗਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗਾ। ਰੁ. 75. ਸਲਾਹ ਫੀਸ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।